

sebe, ali ga nihče ne vidi, jo bo vtaknil v žep, da ne bo ne sledú ne tirú po nji.

Živo tedaj podpiramo tudi mi željo vrednikovo, naj bi vsi domorodci, ki nemški umejo, za obilne naročila skerbeli in se sami naročili na „Stimmen aus Innerösterreich“, *) da ne bojo — glasi upijočega v puščavi!

Dopisi.

Iz Celja — je vrednično prejelo od g. vodja ondašnje gimnazije dopis, ki nam na vprašanje v 39. listu „Novic“ pravi, da je res, da je za plodniši nauk naravoslovja sestavil slovenski imenik vsega živalstva in rastlinstva, in ob enem dodaja, da je v konečnem sporočilu ministerstvu predložil nasvèt, naj se v 1. in 2. razredu namesto 2 ur uči slovenski jezik 3 ure, kakor je tudi po njegovi prizadevi se nauk slovenščine na glavni ljudski šoli pospešil — da tedaj nikakor ne more res biti in tudi ni res, kar je bilo v ravno tistem listu rečeno, da bi bil dijakom prepovedal govoriti slovenski.

Iz Slovenskih goric 6. okt. = Častite „Novice“, ste v zadnjih brojih naše šolsko stanje pretresovale in enmalo razkrile, kako slabo da še vedno naša reč napreduje po naravni narodni poti in kak močno protinstvo vlada. Ne manje bi se kadilo, če bi htele sèm ter tjà rašiti gnjusobni starinski meh ponemčevavnih uredov. Naj povem en primerek od Št. Lenarta v Slovenskih goricah. Pretekle šolske praznike pride nek dijak viših šol v kancelijo prosit si popotnega spričala. Ustopivšemu in pozdravšemu ondašnji pošteni in domoljubni uradnik prijazno v domačem jeziku odgovori. „Dobro je, živio gosp. K“, si naš prosivec misli, pa pri tem gospodu ni mogel opraviti, ker nek drug gospod popotne spričala deliva in tega še ni bilo tam. Čez pol ure pride iznova. Ustopi, pozdravi: Dobro jutro. Gospod kancelist, pri katerem si je imenovanega spričala prosil, molči in počne debelo gledati. Popotno spričalo bi rad imel, zaprosi dijaka. Gospod gleda debeleje. Dijak pogled razume in prosi po nemški in ob enem položi poterdilo, v katerem, kakor je znano, srenjski župan poterjuje, h kateri srenji da spada. Al žalibože! to poterdilo je bilo slovenski pisano. Neznam, jeli uradnik ni razumel ali ni htel razumeti. Ostro se skrega: „Bei uns wird deutsch amtirt“. Kako pa, se začudi dijak, sred Slovincov? Mi še nismo nobenega povelja dobili, da bi morali slovensko amtirati, odgovori uradnik. Al ne terja gola naravnost, vpraša dijak, da so med Slovenci slovenski uradniki, ki slovensko znajo? Naš „constitutioneller“ uradnik počne na vès glas kričati in se kregati, da kmet, če nemški ne razume, ima, čujte Slovenci! tolmača s seboj vzeti. Popoten list dijaku zapiše in predstojniku dá podpisati ter obžalovaje ga „ultramontanca“ odpusti rekši: „Schade, dass sie nicht schon einen slovenischen Herzog haben!“ — Ta prigodba je v uredu in v celi okolici velik hrup zagnala. Nek Nestor uradnišk se toži: 60 let sem star in vedno nemški pisarim, zdaj pa me hočejo toti mladiči učiti, kako da imam pisati! Ali ste gospod zaspali vse ono, kar se je po svetu zgodilo? Ne veste ničesar o 20. oktobru, ničesar o prestolnem govoru? Zdramate se, čitajte, ne delajte se večega, kot so naš svitli cesar! Ljudje pa si pripovedujejo, kako huda se je . . . ovem Jožku pretila; skoro bi ga bili zaperli, ker je slovensko poterdilo sprožil. Župan vès osupnjen se uradniku plaho opravičuje, da si je dijak omenjeno poterdilo sam spisal in da je svoje ime taki po nemški podpisal. Ne straši se tega siromaček, ne strašite se drugi sosedje! Naš svitli cesar so vsem narodom enake pravice po svoji milosti podelili.

Iz Primorskega 12. okt. Δ — Radovedni smo, kako bo minister pravosodja odgovoril na Černetovo poprašbo, o katerih smo v „Novicah“ že marsikaj brali. Naši

protivniki, ki jih je bila ta poprašba nekaj oplašila, so se potem, ko so odgovor g. ministra Šmerling-a na Tomanovo interpelacijo zastran upeljanja slovenskega jezika v šole zaslišali, zopet oddahnili, in se nam posmehujejo kramljaje: „kaj vi hočete slovenski jezik v uradnije vpeljati, pa še nimate toliko slovstva, da bi v slovenskem jeziku le mali katekizem spisati zamogli, tako, da ga še v šole ne morete upeljati!“ — Nočemo na to odgovoriti, da, če še nimamo slovenskih šolskih knjig, nismo mi tega krivi, pa jih berž spisemo lahko na kupe, da jih vlada le tudi nam Slovencom napravi, kakor jih je Nemcom in tudi Italijanom vselej radovoljno na svoje stroške napravljala; odgovorimo le, da naši Slovenci bolji znajo tisti jezik, ki so se ga že na maternih persih učili, kakor laški, v katerem so prisiljeni skorej v vseh primorskih uradnijah pisati, in v katerem tudi pišejo morde boljši, kakor marsikteri rojen Italijan; odgovorimo našim protivnikom, da slovensko slovstvo, skup spravljeno s trudom verlih mož, je bolj bogato, kakor si oni mislijo, in da v njem najdemo, česar je nam treba za uradnije in še več; jim odgovorimo, da ravno od njih se ne bomo slovenske slovnice učili, ker bi ne bili dobri slovnničarji še v nemškem in laškem jeziku, kakor nam vsaki dan pričujejo dekreti, ki jih nam pošiljajo, v katerih pa tudi nemški in italijanski duh le celó malo pihlja. Po tem takem se ne spodobi, da možje, ki jih slovenska zemlja nosi in redí, se posmehujejo, ako le samo mi Slovenci bi ne imeli ravnopravni biti v versti družih narodov avstrijskih. Pa narmanj se takim možem spodobi se posmehovati, ki se imenujejo prijatle edine in močne Avstrije. Nekteri izmed njih, ki so na visoki stopnji, bodo se vé da poprašani, ali bi se dalo izpolniti, kar poslanec Černe želi. Bojimo se, da odgovor bo Černetovim in tudi našim željam, dasiravno so pravične in zmerne, le malo zadostil, in da bo laški jezik tudi v slovenskih okrajih Primorja kakor do zdaj, tako tudi za naprej v uradnijah vladal. Al le-ti možje in ž njimi vred tudi gospod minister naj ne zabijo, da v Turinu so zemljovidi na prodaj, ki goriško grofijo, Terst in Istrijo kakor laško zemljo kažejo, in da laški časopisi in tudi francozki vsaki dan svetu oznanjujejo, da celo ilirsko Primorje spada v laško deželo; naj ne zabijo, da s tem, da se na slovenski zemlji laškemu jeziku pomoč daje, slovenskemu pa pravica krati, se grabljivim Italijanom pot odpira v serce naše domovine. Slovenci pa, to naj si vlada k sercu vzame, niso pripravljani, svojih davkov v Turin pošiljati. Ministri vabijo na Dunaj poslance vseh avstrijskih narodov zaupanja teh narodov jim je sedaj pred vsem drugim treba; imeli ga bodo, ako bodo njih pravice spoštovali; drugač pa ne.

Iz Št. Vida nad Valdekom 6. oktobra. — Da mi Slovenci še zmiraj bolj moramo po ternovih potih kakor po rožicah hoditi, nam kaže skor vsaki dan „Tagespošta“ in njih pajdašice, ki vsako našo, če še tako nedolžno, pošteno in pravično početje hudobno v napak obračajo, češ, da vsem drugim narodom sme od lanskega 20. oktobra sonce narodnosti sijati, le v naši pratiki mora še vedno stati „merkjenje sonca.“ Naj vam povem le en dokaz tega. Ko smo bili veseli, da je gosp. poslanec Černe za nas govoril, naj se vpelje domači jezik v kancelije in je verli gospod ravno to govoril, kar zahteva naša dosti zuana peticija, ki jo je tudi naš častiti c. kr. državni pravnik g. Waser podpisal, smo napravili zahvalnico gosp. Černe-tu in jo podpisali. Al ko jo pošljem v podpis nekemu bližnemu „purgermajstru“, me zatoži c. k. okrajni gospóski, da ljudstvo zapeljujem!! — Taka se nam godí, da si še svoje lastne pravice nismo svesti. — Častiti župani, ki ste slovesno prisegli, da hočete svetlemu cesarju zvesti ostati, njegove ukaze spolnovati, in za srečo svojega ljudstva skerbeti, prosim, prizanesite mi, da se Vas prederzнем barati, v katero županijo ste po vrednosti sprejeli „cesarski diplom“ deželno ustavo in cesarjev „prestolni govor“ do državnega zbora — to prevažno podlago za ustanovljenje narodnih pravic?

*) Po pošti veljá celi ta časnik do konca tega leta 2 fl. 50 kr.

Ali ste vse te pisma čitali, in če ste jih, kaj ste si ksercu vzeli in ali ste od tega zapopadka svojemu ljudstvu le za trohico vediti dali, in da bolj po domače rečem: ali kaj veste, da so presvitli cesar kakor vsem narodom tudi nam Slovencom enake pravice zagotovili, da nam hočejo težki jarem odvzeti, ki ga že toliko let težavno nosimo? — Dragi župani, posebno slovenograške okrajne, in vsi tisti, ki ste še domačim slovenskim potrebam vsaj nekoliko pravični, ne zanemarjajte svojega lepega maternega jezika, radi se ga učite, da bote z ljudstvom po domače gospodarili. Nemški, zlasti za kupčijo potrebni jezik, naj zna, kdor se ga le naučiti more in ga potrebuje; al tudi svoj materni jezik se moramo še bolj učiti, ker nam je vsak dan potreben, in se ga ravno tako učiti moramo, kakor se uči Nmec svojega, Lah svojega itd. Kaj mislite, da že znate slovenski, ako vas je mati slovenska rodila in ga govorite vsaki dan. Če je to, tak ste bolj modri z nebes padli kakor vsak drug narod, ki se mora tudi svoj jezik v šolah učiti. Potem častiti župani, ki zdaj nemške pisma sprejemljete, če lih malo jih razumete, bote lahko pisali domačim ljudem po domače in marsikteremu nemškemu „šribarju“ bote lahko slovó dali in ne bote v njegovih rokah kakor muha v močniku. Glejte domače vodilo slovenskega uredovanja se že spisuje pod imenom „Slovenski Pravniki“; za 1 gold. 50 kr. si bomo kupili vse za nas potrebne izgledke (formulare), in ne bojte se, da bi c. k. okrajna gospóška slovenskih pisem ne sprejemala; saj jih iz našega Št. Vida že davno sprejemlje. Kakor pridna bčelica naj nam bodo v izgled naši bližnji sosedje Slovenci v Savinski dolini; posnemajmo jih tudi mi iz slovenograške doline in bodimo — brez sovražstva do družih — domači na domači zemlji! Ako bomo se zavedili svojih potreb in svojih pravic, ne bodo se nam več pošiljali za notarje terdi Nemci, ki našega jezika ne umejo. Kakor si sami postiljamo, tako bomo ležali.

Janez Vivod.

Iz Podmehovskega grada na Dol. 11. okt. — Kar dolensko tergatev zadene v novomeškem, kostanjovškem, kerškem in mokronoškem kantonu, so se letos vinščaki ž njo najbolj od 23. do 28. septembra veršili, v semški, metliški in černomeljski okolici pa od 1. do 8. vinotoka (oktobra), nekteri Hervatje pa še danes berejo okoli Vivodine. Mošta so dobili eni več eni pa manj od lani, in ker je letos sploh žlahna terta rodila in grozdje ni celó nič gnjilo, pravijo, da bo vino jako dobro, in če ne pridelka od leta 34. leta, pa saj tistemu od 22. enako. Ubogi pijančki bodo pa spet veliko terpeli. — Okoli Metlike in Semiča ga cenijo po 8 gold. avstrijsko vedro, pri nas pa 2 gold. manj.

Iz Ljubljane. (Pisatelj „Das Deutschthum in Krain“ v Triesterči za porabo v 4. članku njegovega klasičnega lajtartikelnja). Na 121. strani „Učitelj. Tovarša“ nekdo pod naslovom „Smešna pa žalostna“ pripoveduje resnično zgodbo, ktera kaže, kakošne so po pravilih „Deutschdümlarja in Krain“ bile naše ljudske šole, ni davno tega, in so nekod še dan današnji, — kako se je ravnalo in se še ravná z ubogo deco slovensko. Zato vzemite ta smešni quid pro quo tudi v „Novice“, kakor jo je vzel tudi „Wanderer“ v svoj 152. list pod naslovom „Deutsche Volksschule in Krain“.

„Berž ko smo pa znali“ — pripoveduje pisatelj — po nemški brati, morali smo v cerkvi vsak za-se iz nemških molitnih bukvic moliti (ako se pravi to moliti, če izgovarjajo ustnice kaj tacega, česar um ne ume). Za-me so dobili oče nekje nekake stare nemške molitne bukvice, iz katerih sem molil vsak dan potem zaporedoma vse, to je, toliko, kolikor sem mogel prebrati, dokler je terpelo cerkveno opravilo, čeravno nisem razumel od perve do zadnje male šole ne dveh celih misel ne v teh ne v drugih nemških bukvicah. Ni mi treba praviti, kako nespametno je tako ravnati in slovenske otroke po sili ponemčevati; ali kolika neumnost se po takem ravnanju lahko zgodi, to ni

prišlo menda še nikomur na misel. Le poslušajte! Ko pridem nekoliko let pozneje iz viših šol domú, najdem ponevedoma svoje stare nemške molitne bukvice. Al kako debelo pogledam, ko ugledam napis neke molitvice, ki sem jo, vem da, sto in stokrat tako „pobožno“ molil. Nisem vedel, ali čujem, ali se mi le sanja. — Kaj bi mi se sanjalo! Čujem, čujem, gledam in vidim, kako je černo na belem do zobca tako-le natisnjeno: „Gebeth für schwangere Frauen“ (Molitev za žene v drugem stanu). — Ko preberem vso to molitev in pomislim, kolikrat sem jo „molil“ kakor deček med sedmim in enajstim letom svoje starosti, nisem si mogel kaj, da bi se ne bil nasmejal na vés glas.

Smešna je res ta, — žalostna pa tudi, posebno če pomislimo, da se ravná tako s slovenskimi otroci sem ter tje še dandanašnji. Kadaj bodo slepci spregledali?

Iz Ljubljane. Od nekaj dni so se naši nemškutarji spet za čudo oživil. „Triesterca“, „Tagesposta in „Preša“ napolnjene so z dopisi, ki izlivajo jezo in strup zoper nas Slovence. Ne vemo, jeli jih je ministrov odgovor od 3. t. m. tako podbudil; ali vohajo drugo, svojemu življu ugodno sapo: resnica je, da so iz novega prav čversto na pete stopili. Pisarijo, se vé, po stari šegi; natolcujejo, lažejo, izpreobračajo dogodbe, in kar je najlepše, kakor tisti volk v basni, ki je jagnje dolžil, da mu vodo kali, delajo se pohlevni, ki nikomur žalega ne store; al preširni Slovenci da jim miru nedamo; delajo se mučeniki, katerim od velicega terpinčenja ni več prebiti na Slovenskem. Nismo nakanili, odgovarjati vsem tem dopisunom, ker človek bi moral zato železne persi in sto jezikov imeti; tudi ne preverovati jih, da so njih misli krive; to bi bilo bob v steno, ker smo do čistega prepričani, da naša največa pregreha, ki njih serditost zbuja, je ta, da smo Slovenci, in da smo jeli pravice tudi nam zagotovljene tirjati. Ker pa za zdaj še nismo voljni, od tega greha poboljšati se, zatorej je tudi pogodba med nami in njimi nemogoča in vsaka beseda v ta namen izrečena, je odveč. Samo iz „Triesterčinega“ dopisa „Nemštvo na Kranjskem“, ker smo v njem neko izverstno logiko, in neke posebno prijazne namere proti nam in Avstrii opazili, podamo častitim bravecom nekoliko verstic za poskušnjo z malimi opombicami.

„Véliko-Slovenci — začénja Triestinerčin dopisnik — mislijo, da imajo na Kranjskem in njegovih pritiklinah, t. j. na slovenskem Štajarskem, Koroškem, Goriškem in v Istri živeti in prebivati le sami pravico, vsi drugi, posebno pa mi Nemci, da smo le gostje, ki slovenski kruh jemo. To terjenje je pa, pravi, ako ne več, vsaj nesramno, ker Kranjsko je bilo vedno nemška krajina, ter spada k Nemčii.“

Preden kaj spregovorimo o resničnosti te njegove teze, poslušajmo dokaze, s katerimi jo uterjuje. Deli jih na zgodovinske in kulturne.

„Slovenci — pravi — prišli so okoli leta 568 v te kraje, ter jih posedli. Pozneje so pod razne gospodarje spadali, kakor pod vojvode koroške in tirolske, patriarhe oglejske, pod grofe goriške, ortenburške in celjske. Leta 1272, pravi, zavladal je Otokar II. kralj českí vse te kraje, dokler mu jih ni kasneje Rudolf I. nemški cesar odzvel, ter jih svojima sinovoma Albertu in Rudolfu za leno podelil. Rudolf IV. se je imenoval prvi vojvoda Kranjski. Od teh mal, pravi, spadalo je Kranjsko k Avstrii, ter bilo tako del velike Nemčije, do francoske revolucije. Tedaj se je pa leta 1804 cesar Franc razglasil za dednega cesarja avstrijskega ter leta 1806 nemško cesarsko krono položil. Ko so potem francozi bili pregnani, nemškega cesarstva, pravi, zavolj težav, ki jih je pruska delala, ni bilo mogoče več oživiti. Zato so pa vladarji 8. junija 1815 napravili nemški bund, k kateremu se šteje tudi Kranjsko. Tako spada, pravi, kranjska dežela po deržavni pogodbi k Nemčii, in vsaka poskušnja, podreti to pogodbo, bila bi „Landesverrath“ (izdajstvo).

Naj nam dovoli Triesterčin dopisnik, da proti tem te-

meljitim dokazom, da Kranjsko k Nemčiji spadati mora, zdaj tudi mi nekoliko besedic spregovorimo. Hvaležni smo mu, da tako blagovoljno pripoznava, da smo Slovenci prvi, t. j. pred ko Nemci, prišli v slovenske kraje, ter jih zaposedli. Pridajamo še, da smo tudi mnogo let, pod svojimi vojvodi in župani, od nikogar zavisni, v njih živeli, ter da smo za vojvoda Sama še nekatere naših neprijateljev, ki so segali po naši lastnini in naši svobodi, dobro napokali.

Še le za Karla Velikega, tedaj še le 200 let po prihodu, in potem, ko je v grozovitnih bojih z Avari, oddruživšimi nas od slavenskih bratov, popadal cvet naših junakov, potem ko so celi slovenski kraji opustošeni bili in izpraznjeni od prebivavcov, uklonil je Slovenec glavo, in prejel od silnega Branka jarem, ki ga potem ni nehal tiščati do prijaznejše dôle novega časa. Al da se Slovenec ni podvergel pod jarem dobrovoljno, pričajo večkratni kervavi odpori pod vojvodom Ljudevitom in družimi, ki vendar niso imeli družega vspeha, kakor da so mu spona le še terje skovali.

Iz tega se vidi, da smo „prior tempore, potior jure,“ in da Veliki Nemci do naše zemlje nimajo druge pravice, kakor „jus fortioris.“ Pa če tudi dopustimo, da se s silo res pravice zadobivajo, dvomimo jako, jeli te pravice sedanji Veliki Nemčiji pripadajo. Dvomimo zato, ker je tisto nemško cesarstvo, kterege leno so bile slovenske dežele, kakor dopisnik sam pravi, leta 1806 mirno v gospodu zaspalo ter se potem ni dalo več obuditi. Historijski pravni subjekt je tedaj mertev in umerle so ž njim tudi nemške pravice do slovenskih krajev, in to tem več, ker je naslednik teh pravic cesarstvo avstrijsko, ktero je, kakor dopisnik sam pripoveduje, ustanovil cesar Franc I. leta 1804, pripoznano ne samo po vseh evropskih državah, ampak tudi po vseh avstrijskih narodih, ki so navdušeni zanj orožje pograbili, in njegov obstanek s potoki kervi zapečatili.

Dopisnik se sklicuje sicer na nemški bund od 8. junija 1815, kakor najmočnejši steber celega svojega dokazovanja; al mi dvomimo, da je ta bund kaki dedič svetega rimsko-nemškega cesarstva; dvomimo tudi, da so mu po dotični pogodbi od 8. junija 1815 kake pravice starega cesarstva prideržane; temveč menimo, da je bund samo za vzajemno obrambo sklenjena zveza nekterih, med seboj čisto enakih druga od druge popolnoma neodvisnih držav, ki se niso združile poleg historijske pravice „Velike Nemčije,“ ampak edino iz svoje proste volje. Leta 1848 pa, ko nam je narodom bilo dovoljeno govoriti, smo tudi glasno proti njemu protestirali. Naj „Triest.“ dopisnik le bere tisto pismo, ki ga je 13. novembra 1848 tadajnji pomnoženi odbor kranjskih deželnih stanov Njih Veličanstvu poslal v Olomuc. Al že slišimo dopisnika kakor jeznega Jupiterja germeti na nas: „Landesverrath!“ Naša sreča je, da se tacega ropota Velikih Nemcov malo bojimo, ker znamo od leta 1859 sem, kako branijo oni državne pogodbe. Tudi pri Magenti in Solferini je bil boj za državne pogodbe; al bili smo ga Avstrijanci sami — brez Velikih Nemcov.

Le še eno bomo modrega dopisnika vprašali. Ako bi naša cesarska vlada sama potrebo spoznala, odstopiti od bunda, kakor je na primer leta 1848 primorana bila, avstrijske poslance iz Frankfurta nazaj poklicati, jeli bi bil to tudi „Landesverrath?“ Kako ti Veliki Nemci sploh o Avstriji mislijo, vidi se iz daljnega dopisnikovega dokazovanja. „Kranjsko, pravi, mora k Nemčiji spadati že zato, ker ga ona potrebuje zavolj zveze z jadranskim morjem.“ — Hvala Vam, da nam enkrat jasno povedate, k čemu ste nas odločili, in kake namere imate za Avstrijo v pripravi. Za Nemčijo nas tedaj namenjujete, kakor da bi Avstrije več ne bilo? Vi, ki imate fraz in fraz za veličino, silo in večnost avstrijske slave, in ki ne morete dosti besedovati o tem, kaka nevarnost ji žuga od slavenske autonomije, vi delite z mirno vestjo že naprej nje dežele, kakor da bi na smertni postelji ležala! Ne opravičujte se s tim, da ste

Nemčija in Avstrija eno, ker vi in mi od let 1806, 1848 in 1859 vemo natanko, da sta to dve čisto različni državi. Poznamo vas dobro, Velike Nemce, od 1848, kako mislite o Avstriji; samo eden je še dozdej svoje frankfurtovske misli preklical (Giskra); al padli so drugi nanj, kakor na belo vrano. Kako bi pa dopisnik Slovence sodil, ako bi se prederznili imeti take velikonemške, avstrijodelne nakane, vidimo iz daljnega njegovega modrovanja.

„Po piemontezko-francoskih načelih, pravi, ki so jih tudi Veliko-Slovenci vsesali, mislijo ti, da se smejo od Avstrije odtergati in južno-slavenskemu kraljestvu pod Nikolajem I. Černogorskim pridružiti.“ Da si je kosmato-vestni dopisnik laž, da smo kedaj kanili od Avstrije odtergati, se sam izblodil, to vsaki vé, kteremu ni neznano, kaj so Slovenci 1848 djanski za Avstrijo storili, in ki pomni, kako so slavenski poslanci Palacki, Rieger, Toman in drugi tudi zdaj v državnem zboru slovesno izrekli, da je nam Slavnom Avstrije potreba, da jo vzdržati moramo. Toda dopisnik Triesterčin nas denuncira že zato, kar je le njegova izmišljija; kaki hrup bi pa zagnal, ko bi Slovenci v resnici kake odpadne namere imeli, to sam Bog vedi. Ali kaj hočemo? Taka se je godila siromakom zmirom. Quod licet Jovi, non licet —.

Na to prestopi Triesterčin dopisnik in skuša dokazati, kako Kranjsko tudi po svoji kulturi k Nemčiji spada. Poslušajmo, kako to pripoveduje. „Ljudstvo kranjske dežele, pravi, so Nemci in Slovenci. Pervih je 6 percentov, drugih pa 94. Al žlahtna gospoda so bili, pravi, in so še nemški, ker Slovenci, kakor zgodovina priča, niso žlahtne gospode imeli; lenstvo (Lehenswesen), pravi, je od Brankov, in desetina je, kakor pisma terdijo, od Nemcov.“ Kar se tiče žlahtnikov, ne bomo pred verjeli, da so zgolj Nemci, dokler nam Triesterca tega ne dokaže, ker za nas nemška imena, ki so se ne le žlahtnikom ampak še celo pohlevnim kmetičem in meščanom dajale, niso nikaki dokaz; temveč menimo, da je bil med žlahtniki marsikaki junak slovenskega rodu, ki je krepko branil svojo domovino vselej in jo brani še dandanašnji. — Lenstvo, tlaka, desetina, to so tedaj tisti sloveči spominki kulture, ki imajo dokazati, da Kranjsko po pravi pravici mora nemško biti; to so tiste kulturne dobrote, ki nas imajo za večno na Nemce vezati. Čudni zapopadki od kulture! Pri vsakem netriesterčinem dopisniku bi se to imenovalo nekultura. Pričakujemo skoraj od tega istega dopisnika milotožne elegije v Triesterca, da so se v barbarstvu 19. stoletja vsi ti monumenti nemške kulture podirati jeli.

„Kdor se je — pravi dopisnik dalje — odlikovati (izkazati) hotel, ali kako čast doseči, ta je govoril nemški. Okolišine so s časom tako nanesele, da je sirovi in nevedni množici (Slovincov) nasproti bilo malo kardelce Nemcov v posesti duhovnih dobrot. V teh okolišinah so pa tudi tožbe o tisočletnem zatiru naravnost smešne.“

Škoda, da dopisnik ne definira, kaj je zatiranje naroda. Ako je Slovenec na slovenski zemlji le takrat kaj veljati mógel, ko je nemški znal; ako je njemu nasproti malo kardelce Nemcov bilo v posesti duhovnih dobrot (zdi se nam, da tudi telesnih) in so mu poverh tega še desetino, tlako, lenstvo prinesli, pa ako vse to ni zatir, potlej moramo spoznati, da ne vemo kaj je.

„Ako se govori, pravi modri dopisnik dalje, o zatiranju narodnega razvitka, naj se tega kriví vlada in duhovščina, ne pa Nemci.“ — Kar se tiče duhovščine, moramo reči, da smo mi, ki zgodovino narodnega razvitka tudi poznamo, čisto družega mnenja, ker vemo da je duhovščina bila zmirom čversta podpornica narodnosti; ako so se kateri narodu zneverili, bili so to ravno taki, ki so se drugod nenarodnega duha navzeli. Kar se pa tiče vlade, naj nam blagovoli dopisnik razodeti, ali niso tudi tisti, ki so vlado v rokah imeli, bili ravno Nemci? Naj nam razodene razloček med vladnim in drugim Nemcem, ter naj dokaže, jeli

so bili kedaj nevladni Nemci proti nam pravičnejši? Naj nam tedaj dopisnik ne zameri, ako mi, ki beremo „Prešo“, „Triesterco“, „Tagespošto“, „Oest. Zeit.“ itd. dozdej še ne znamo ločiti vladnega od nevladnega Nemca.

Tedaj je dokazano, sklepa končno dopisnik, da je Kranjsko po zgodovini, kulturi in izobraženju čisto nemško. „Vsi izverstni Kranjci so odrastli na persih nemške kulture.“

To je saj dosti mogočno rečeno. Mi se proti temu ne prederzujemo družega, ko pohlevno vprašati, jeli so pred sto leti, ko je, kakor priča zgodovina, še tudi po nemških šolah zgolj latinščina vladala, znali Slovenci latinščino, ali ne; in jeli so se slovenski učeni že tudi takrat na persih nemške kulture napajali? Jeli ni še tudi dandanašnji slovenskih ljudi, ki tudi laški jezik znajo, še celo francozki in angleški? Povejte nam pa tudi, ki imate kulturo v ustih, jeli je narod od tega kaj imel, ako so nekteri izmed njegovih rojakov po ptuji kulturi se omikali? Vi govorite v eno mer le o sebi in o peščici naših učenih, narod pa vam je nič, ter ga čisto zabite. Ako je vaša kultura zanj od tolike vrednosti, zakaj je ostal sirova in nevedna množica? Sicer smo pa vam Nemcom hvaležni za kulturo, in bili bi še bolj, ko bi vedili, da nam jo nosite iz ljubezni do nas. Toda preveč nas silite ž njo; čemu? saj se dobra roba sama hvali. Pa ako bi mi tudi tako nespametni bili, da kulture ne bi hotli jemati, to je za vas tem bolje, ker bote, malo kardelce, nad sirovo množico spet lahko gospodovali.

Na zadnje se vsede dopisnik celo na Pegaza, se vé da tujega, ter nam — ad majorem Velike Nemčije gloriam — nasvetuje s pesniško-sladkimi besedami: „Immer strebe zum Ganzen; und kannst du selbst kein Ganzes werden, als dienendes Glied schliess an ein Ganzes dich an.“ Že spet le dienendes Glied? Tega smo pač siti do gerla. Ravnopravni hočemo biti kakor drugi — nič več pa tudi nič manj! Zato z Bogom, vi Veliki Nemci! In dopisniki, ki ne veste za nas boljšega sveta, pojte rakom žvižgat!

Iz Ljubljane. Nekako posebno društveno življenje se je jelo gibati pri nas, ki si napravlja čitavnice svoje. Imamo že dovoljeno narodno čitavnico in pravoznansko društvo; 5. dan t. m. pa je slavno c. kr. deželno poglavarstvo dovolilo tudi napravo zdravniškega društva, ki si bo napravilo čitavnico za zdraviteljske časnike in knjige in se bo od časa do časa v zborih pomenkovalo o zdravniških rečeh. Ker Ljubljana šteje 15 doktorjev zdravilstva, 10 pa kirurgov, ne more biti društvo veliko, če tudi pristopijo vsi; pa brez koristi vendar ne bode. Letno plačilo bode znašalo 5 gold.

— „Naše gore list“ pozdravlja s serčnimi besedami našo narodno čitavnico ko sredotočje društvenega življenja, kjer naj se steka vse, kar ima serce za duševni razvitek naroda svojega, ter pravi: „Znamo mi, što će to reči, biti bez svoga organa u svietu, biti zapuštenim i nemoći se sastati sa srodnom dušom, vidjeti, kako najsvetije blago bez pomoći propada. Sve smo mi to i ovdje njegda izkusili, te znamo cieniti važnost ovakvoga pojava. Znamo, da su braća slovenska podpuuo shvatili zadaću svoju, naime: čistiti se od nesrodnog življa, da nebudu tudji u svom domu — da prigrlje jezik matere zemlje, i da ga iz kolibe i ulice uvedu u čast i dostojanstvo, koje mu po naravi pripada. Grleć literaturu svoju, znat će braća uvesti i kazalište narodno, pa bilo u početak samo i dobrovoljno društvo. Praktičan njihov duh gledat će ustanoviti zakladu rastuću od dana na dan. Tad će biti trud njihov onaj konduktor domorodnoj električnosti, koji će srca domoljubna oživljavati k plodonosnu izobraženju.“

— (Nova prikazen). „Prešni“ korespondent je zdaj tudi slovničar slovensk. Kaj zlodja! je li res? Rejs je rejs, berite le „Prešo“ od petka. Ondi „Prešni“ Mezzofanti Slovencom zabavlja, da je še niso tako deleč prinesli, da

bi imeli za „Landes-Chef“ le eno besedo, marveč da moramo rabiti dve, namreč „dežlni pogtavar“ (tako slavni August natiskuje besedo „deželni poglavar“). Škoda bi bilo za vsaki poduk, ki bi ga o tem dajali; rečemo le, da treba bi bilo korespondenta, ki tako aboto piše, in Augusta, ki jo natiskuje, v elementarno šolo poslati, da se učita nemško slovnico o „zusammengesetzte Hauptwörter“. Šolmašter bi sicer imel s terdima bučama terdo delo, pa če bi ju djal večkrat na prosó klečati, bi se morebiti vendar naučila, da „Landes-Chef“ ste tudi dve besedi, in verh tega je druga še izposojena celó od Francozov, brez katerih bi bil nemški jezik celó siromak, ki od leta 1848 še celó za ta pomen ni druge besede imel kakor „gouverneur“, s katero si naši ljudje niso mogli pomagati drugač kakor da so jo po svoje obračali in rekli „godernêr“. Ravno tako smešno je, kar oni korespondent o tem klobasá, da Slovenci za „Landes-Chef“ in „Landes-Hauptmann“ imamo edino besedo. Mezzofanti „Prešni“ je čisto pozabil, da se nemška beseda „Landes-Hauptmann“ obrača kakor se hoče, danes tako, jutri tako, in da je Schmerlingov „Landeshauptmann“ vês drug kakor je bil Gořuhovskov, da pa pravi pomen ostane vedno deželni „poglavar“ ali „glavar“. Te dve besedi rabimo mi lahko tako, da rečemo „L. Hauptmann“ glavar, „L. Chef“ pa poglavar, ali da tega imenujemo dež. „predstojnik“, unega pa dež. „poglavar“, ali da „Landes-Chef“ nam je „cesarski deželni poglavar“, „Landeshauptmann“ pa samo „deželni glavar“. Če bi si hotli izposojevati ptujih besed kakor Nemci, bi enemu lahko tudi rekli deželni „kapitán“ itd. Al dosti je tega! Z vami, ki še našega jezika brati ne znate, ne bomo prazne slame mlatili; le resno protestiramo zoper to, da se vi, ki ste ravno v ti svoji zabavljici pokazali, da ne znate nobenega jezika, vtikujete celó v naš častitljiv jezik, pri katerem ste še manj kot zajec pri bobnu.

— Kakor je letos v spomladi bil cesarski diplom tudi po slovensko natisnjen na pergamenu, da bi se izročil v pričo deželnih zborov za deželne arhive, če ravno se to ni zgodilo nikjer, ne vemo za kaj ne, tako smo zvedili sedaj za gotovo, da je pisarnica ministerskega zbora dala natisniti na pergamenu po slovensko osnovno državno ustavo in vse deželne ustave od 26. febr. 1861, namreč za Štajersko, Kranjsko, Koroško, Goriško, Istro in za Terst, da se o svojem času shranijo v deželne arhive. Tudi Koroška dežela tedaj ni bila pozabljena, če ravno se vse druge postave in naredbe državnega zakonika po Koroškem razglašajo samo v nemškem jeziku, in edini slovenski Bleiberg dobiva v Ljubljani natisnjeno prestavo državnih postav, kakor da bi spadal pod kranjsko vojvodino. In to samo zavolj tega, ker so nekteri koroški župani (kmečka birokracija ali aristokracija, ktere podslomba je ravno nekako če tudi borno znanje nemškega jezika, — za to se zanj potegujejo! —), nepoprašavši občine, samolastno izrekli, da hočejo nemške postave. Upamo, da se bodo slovenski rodoljubi na Koroškem kolikor je mogoče zlasti tudi po časnikih, sosebnó v vse hvale vrednih Einspielerjevih „Stimmen aus Innerösterreich“ prizadjali, da se Koroško spozna za nemško-slovensko deželo, kateri se morajo tudi postave nemško pa slovensko dajati. Tudi na Štajarskem, slišimo, so župani št. Lenarskega okraja, ravno tako samolastno odrekli se slovenske prestave državnih postav in ukazov, ki gre celi občini, ne pa županom, in so prosili za nemško-slovenske ali pa čisto nemške postave. Naj bi štajarski rodoljubi, zlasti prečastiti duhovniki pomislili, kaj je ondi storiti zoper to narodni reči namenjeno škodo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Presvitli cesar je zapustil 10. dne t. m. Dunaj in se čez Terst v Karf podal, obiskat presv. cesa-